

ELŐVETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalnak átvéve:
 Egész évre — 18 kor.
 Negyedévre — 6 „
 Helyben kassza borszá:
 Egész évre — 20 kor.
 Negyedévre — 5 „
 Utakre postán szállítva:
 Egész évre — 22 kor.
 Negyedévre — 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Segítenek minden nap a hetél és
 hónap utáni napok kivételével
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kérésre visszaszállít
 vagy megörökösre is vállalkozik.

Értesítések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Magyarország, 1902. november 21.

NAGYVÁRAD, nov. 20

Kartell és a szabadverseny.

(K. Ö.) Mint már megírtuk, Magyarország és Ausztria nyers-cukorgyárai és a cukorfinomítók között létre jött az új kartell, mely 1903. évi október 31-ig szolgáltatja ki újból a fogyasztók érdekeit a nagytőke önkényének. Egy szóval sem kommentálnók az új kartellt, mert megszoktuk már, hogy a gazdasági liberalizmus örve alatt a legsötétebb reakció álljon a nyakunkra és fojtogasson, a míg egy kis életerőt érez bennünk.

Szóvá kell azonban tennünk a cukorkartell, mert a mi utólagosan nyilvánosságra jutott erről a kartellről, az valóban több, mint a mennyit a legtürelemesebb magyar fogyasztó is bevehetne. Ugyanis a kölcsönös megállapodásokból megtudjuk, hogy a szövetség a kartellból eredő nyereség egy részét, nevezetesen két millió koronát a verseny kizárása végett azoknak a gyáraknak a megvásárlására fordítja, melyek a kartell megkötéséhez hozzá nem járultak.

Modern gazdasági életünk a szabad versenyre van alapítva. A versenyben győzedelmeskedni az fog, a ki a versenyviszonyokat a maga előnyére legjobban kihasználva, a legolcsóbb és legjobb termeléssel jelenik meg a piacon. A szabad verseny, a mint jutalmazza az okosat és becsületest, úgy sújtja az ügyetlent és csalót. Ezt az elmélet mondja, a gya-

korlat azonban másra tanít meg bennünket.

Szabad verseny tulajdonképpen nincs is. Szabadosság van, de szabadság nincsen. Hogy versenyezzen a kicsiny, a tőke-szegény termelő a nagy, tőke-gazdag versenytársával. És még hagyján, ha a nagy termelő beérné a tőke nyújtotta előnyökkel, hanem a fogyasztási piacok teljes kihasználása végett szövetkezik a hozzá hasonlókkal, hogy közös erővel lehessék tönkre a kistermelőt és zsákmányolhassák ki a fogyasztó piacokat. A jogczim, mely alatt ezek az üzelmek folynak, a verseny szabályozása, a tulajdonképpeni cél azonban a verseny kizárása. Így jönnek létre a kartellek.

A kartellek ugyan azt mondják, hogy erre a gazdasági szövetkezésre azért van szükség, hogy a termelés kontingentálásával a túltermelés veszélyeit elháríthassák. A tudományos kutatás már sokat foglalkozott a kartellek hatásaival. Közvélemény azonban ezen az alapon a kartellek káros vagy hasznos hatásait illetőleg még nem tudott kialakulni. Azt hiszem közelebb járunk az igazsághoz, ha a tapasztalati életből merítünk indokokat.

Itt van a cukorkartell. A kartell létre jön, mert még egy évig, azaz addig az időpontig, míg esetleg a brüsszeli nemzetközi cukoregyezmény életbe lép, fenn akarja tartani a kartell védőszárnyai alatt felhajtott cukorárakat. Nem jöhetne azonban létre, ha a kartellhez nem csatlakozó néhány cukorgyár oly tőkeerős lenne, hogy sikeresen kiállhatná a cu-

korkampányt a kartellirozott gyárakkal szemben. Már most, hogy ezek a nem csatlakozott gyárak versenyt ne csinálhassanak a kartellnek, kartell kisajátítja azokat. Kerüljön, amibe kerül. A kartell hoz annyit a konyhára, hogy a verseny elnyomására lehessen egy pár milliót áldozni.

A fogyasztó drágán fizeti a cukrot, azért is nem tud a cukorfogyasztás emelkedni, a répatermelő gazda ki van szolgáltatva a cukorgyárak önkényének és terrorizmusának és mindez azért történik, hogy a cukorgyárakba fektelett tőke busás kamatot hozzon és hogy Albion ködös ege alatt az angol dokkmunkás olcsón szürcsölhesse a grogot.

Közgazdasági célt ne keressünk, mert egy sem találunk.

Levonjuk a következtetést. Ha a kartell milliókkal rendelkezik a verseny elnyomására, akkor indokolatlan az örökös jajgatás, hogy a cukorgyárak nem tudnak megélni, indokolatlan a prémiumok emelése és a répa árának leszorítása. Amit a verseny elnyomására fordítanak, azt fordítsák a répatermés emelésére és a cukorárak olcsóbbá tételére. Ez közérdeket szolgálna és a cukortermelés jövő fejlődésére is jótékony hatással lenne.

Az osztrák helyzet.

A kulisszák mögött szorgalmasan dolgoznak, hogy a képviselőházzal rendet csináljanak. Körber miniszterelnök már tárgyal is dr. Fackal-ral és a többi ifjú cseh vezetőkkel. Eddig-

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

A ravatalnál.

Írta: Ulfertth József.

A kaszárnya dísztermében mozdulatlanul, kiterítve fekszik a kincstári hölgyek legbájosabbja, — az ezred kedvence. A gyertyák sárga viaszfénye nem rombolja le a hófehér, alabástrom arc szépségét s a látogatók nem fojthatják el csodálkozásukat, hogy a fukar természet nem vette vissza azt az adományát, amelylyel e nőt életében oly pazarul ellátta. Most is oly tündéresen szép volt, mint mikor még élt. Talán csak a vonásai voltak valamivel merevebbek.

A férje, — az őrnagy, egész nap távol maradt a ravataltól. Nem akarta fájdalmát közszemlére tenni s csak egy esti 8 óra felé küldte le szolgáját, aki azonban meglepő hírral jött vissza.

— Látogató van a ravatalnál.

Az őrnagy bármennyire is dühös volt ezért a felfedezésért, tudott uralkodni magán. Egy

negyed óráig sétált fel s alá szobájában, aztán újra leküldte a szolgát.

— Még mindig ott van a ravatalnál... Az őrnagy most már nem habozott. A fájdalmat kissé legyőzte a bosszúsággal vegyes érdeklődés, hogy ki lehet az a másik, aki szintén irtózik az avatlatlan szemektől? Szinte lábujjhegyen ment végig a folyosón egészen az ajtóig. Ott azután meglepetélen riadt vissza.

A ravataltól alig két lépésnyire mereven, mozdulatlanul állott egy egyenruhás alak, szeméit az elhanyira szegezve. Kabátjának galléja fel volt hajtva kétségtelen bizonyítékként annak, hogy gazdája a fölismerhetőségtől tartózkodik. Az őrnagy kardja a küszöbön kissé mecsörren. A különös látogató azonban nem hallja ezt. Minden figyelmét leköti az az életelen test ott a koporsóban. Sokáig áll így mozdulatlanul, — az őrnagy előtt egész örökkévalóságnak tűnik fel ez az idő, — azután odamegy a ravatalhoz s megcsókolja az elhunyt jéghideg, vértelen kezét. Nem riasztja vissza a dermesztő hidegség, a halál birodalmának fojtogató levegője. Megcsókolja azt a kezét, melyet míg a vér lüktetett benne, nagyon sokan, most

azonban talán senki sem csókolta meg, — másodszer, harmadszer. Most már távoznia akar, de nem bír megválni a halotttól. Visszamegy s gyöngéden, tiszteletteljesen megcsókolja búcsúzóul annak hajfürtjeit. Csak ezután fordul vissza s pillantja meg az ajtóban álló haragos tekintetű embert. Egy perczre egész arcát előnti a vér, de azután nyugodtságot erőltet magára.

— Fenség! szólal meg komoran az őrnagy, — az előbb oly jelenetek voltam szemtanúja, melyet — a fenség iránti tisztelet tilt, valódi nevén nevezni. En adózom fenségnek még a jelen esetben is, ezzel a tisztelettel, de a kérdésre válaszként nem mondok le. En nem mint katona, hanem mint ember, mint férj jöttem ide, hogy megsirassam a feleségemet, s itt találok egy másik embert, aki ajkai-vel érinti azt a nőt, akit csókolni egyedül én vehetek van jogom. Itt csakis két eset lehetséges. Vagy az, hogy az a másik ember is fölvolt tudtomon kívül jogosítva erre, vagy pedig...

— Hallgasson meg őrnagy úr, — vágott közbe szomorúan a herceg, mielőtt végleg el-

Tisztelettel értesítjük igen tisztelt vevőinket és a n. é. közönséget, miszerint a téli idényre, női, férfi- és gyermek, carisbadi és budapesti legjobbnak elő-
 mert kézimunka készítésű **CZIPÓINK** a legolcsóbbtól a legfinomabb minőségig, minden igénynek megfelelőleg, meglegő nagy választékban megérkeztek. — Továbbá téli
 bélelt cipők, valamint vadász-czipők és CSIZMÁK, galoschnik, hócipők.
 Főtisztelendő Klérus részére; valamint PICHLER-féle plüsch- és loden-kalapok, sapkák, Jäger- és Merinó-ingek.
 Kemény és puha fekete finom **KALAPOK** a Főtisztelendő Klérus részére; valamint PICHLER-féle plüsch- és loden-kalapok, sapkák, Jäger- és Merinó-ingek.
 alsó nadrágok, kötött és bélelt bőrkezttyük, harisnyák, lábszárvédők, gamáslik.
BÁLI INGEK, NYAKKENDŐK, CLAQUEOK, CYLINDEREK és LACK-CZIPŐK.
 Egyedüli keresztény üzlet Nagyváradon és a megyében, hol ilyenmő czikkeek legnagyobb választékban és lelkiismeretes olcsó árban beszerezhetők. — Teljes tisztelettel
TELEFON: 76.
FÁBRY TESTVÉREK nagy áruháza **NAGYVÁRADON, Fő-utca.**

elő csak annyit lehet mondani, hogy a koalíciók tervek vége, valamint, hogy nem gondolnak már sem a képviselőház elnapolására, sem feloszlására. A legújabb gyógy mód: egyezkedési értekezletek korlátolt programmal. Azt mondják, hogy a széles elvi alapokon mindig sokat markoltak és keveset fogtak; remélik, hogy kisebb keretben nagyobbat is elérhetnek. A helyzet a baloldal magatartásától fog függni. Az a kérdés, hogy a baloldal hajlandó lesz-e a cseheknek megadni a belső hivatalos nyelvet vagy valami ehhez hasonlót? A hatalom most a baloldal kezében van és őt terheli a felelősség is. Ez az itteni hivatalos körök nézete a helyzetről.

Ma látott napvilágot egy konzervatív képviselő kritikája a helyzetről, a ki azt fejtegeti, hogy addig nem lesz Ausztriában rend, míg a szláv pártok nem olvadnak össze egyetlen nagy pártba; a mostani zavarokat szerinte az egészséges partalakulás hiánya okozza.

A cigány-ügy rendezése.

Már régóta közóhaj tárgyát képezi, hogy a kóbor cigányok, — kik a hol csak megfordulnak, kárt tesznek — végre valahára letelepíttessenek. De mindaddig ez ügyben tett fáradság kárba veszett. Most a cigány-ügy rendezését a belügyminiszterium vette kezébe, hol az előmunkálatok már javában folynak. A belügyminiszterium jelenlegi vezetője Széll Kálmán miniszterelnök meghívására ma, pénteken értekezlet lesz a belügyminiszteriumban, melyen tisztán a cigány-ügy mikénti rendezése kerül szónyegre. Tudniillik, hogy:

1. Milyen törvényes eszközökkel lehetne a vándorcigányok kóborlását megakadályozni? 2. Telepítés esetén mi módon lenne ez végrehajtható? 3. Mily eszközökkel lennének a mai telepített cigányok telepítési helyükön tartathatók? 4. Mily módon lenne a telepített cigányok megéltetése biztosítandó? 5. A fiatal nemzedék miképp lenne a kóborlásától elszoktatható és hogyan nevelendő? 6. Mily módon lehetne elérni azt, hogy a telepített cigányok, ha illetőségi helyüket elhagynák, felismertessenek, hogy feltalálás esetén illetőségi helyükre visszakísérhetők legyenek? 7. Kinek, illetve

itélne. Ennek joga van magyarázatot kérni, de annak a másik embernek is joga van védenie magát. Előbb azonban el kell hártani a legártatlanabbról azt a gyanút, melyet csakis az indulatok kelthettek fel öbön. Ha az a másik ember szavával kezkeskedne is, hogy nem volt feljogosítva arra a tette, öbön még mindig, — őt talán még inkább támadhatnának kételyek. Ha azonban meghallgat, úgy lejes meggyőződést szerezhet s talán talál majd méltóságot — annak a másik embernek számára is.

Az órnagy titakozva rázta meg fejét, a herczeg pedig szomoruan, bánatos hangon folytatta beszédét.

— Szerett-m egy nőt, a legizább a legőszintébb érzellemmel, akit kétszerezen nem lett volna szabad szeretnem. Először mert abban a körben élek, ahol ész, érzelmek, törvények mint egy hatalmas ur, a politika szolgálatában állanak s kegyetlenül büntetik azt a vakmerőt, aki változtatni mer a házi szokásokon. Ezt a törvényt régi és nagyon bölcs elődök alkották, akik csak egyet hagytak figyelmen kívül, hogy a herczegeknek is van szívük s hogy azok is csak emberek . . .

— Ezzel a törvényvel azonban le tudtam volna számolni. A másodikkal azonban — a természet törvényével nem volt erőm szembe szállni. Az a nő már egy másik embernek a felesége volt. Ezt a körülményt tiszteltem tudtam tartani. Nem közeledtem hozzá, nem engedtem meg magamnak ő velem szemben annyit sem, amennyit általában a férfiak asszonyokkal szemben megengedni szoktak. Annak a

mely hatóságnak a közvetlen ellenőrzésére lennének a telepített cigányok bizandók és ezen ellenőrzés miképen volna végrehajtható?

Az értekezleten Biharmegye törvényhatósága képviselőjében Szunyogh Péter alispán vesz részt, ki e czélből tegnap éjjel Budapestre utazott.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 20.

Előzmények.

Jóval tíz óra előtt népes volt már az országháza környéke. De sokan hiába próbáltak szerencsét, a mai ülésre minden jegy elkelt már napokkal ezelőtt. Telt ház előtt került tehát napirendre a Nass-ügy. Mert ez van ma soron. Az eset előzményei ismeretesek s így csak röviden összegezzük: Nessi Pál függetlenségi párti képviselő ellen a budapesti honvédkerületi parancsnokság becsületügyi eljárást indított, mert a vád szerint Nessi Kolozsvárott, hol a Mátyás-ünnep alkalmából a képviselőház küldöttségének tagja volt, tüntetett a Gotterhalte ellen. Ez eljárás megindításában a képviselői mentelmi jog megsértését látták, azért a mentelmi bizottság elé utasították. A bizottság többsége nem látta a mentelmi jog megsértését ez esetben, a kisebbség ezzel szemben külön véleményt jelentett be, melyet Olay Lajos és Sebess Dénes irtak alá.

Mára van kitérve napirendre Nessi ügye. A függetlenségi párt már korán megjelent a Házban s korán jött el báró Fejérváry Géza honvédmíniszter is. A miniszter ugyancsak kedvesen parolázott a függetlenségi képviselőkkel, de ez a közfogás olyan volt, a mint a küzdőfeleké a párbaj előtt.

Negyed tizenegyor nyitotta meg gróf Apponyi Albert az ülést. A jegyzőkönyv felolvasása s holmi apróbb beterjesztések után rögtön rátért a Nessi-ügyre.

Nessi Pál, a ki eddig benn volt a teremben, akkor, mikor az ő ügyét kezdték tárgyalni, kiment a teremből.

Őnek sejtelve sem lehetett arról, hogy szépsége mily bűnös érzelmeket fakasztott egy másik szívében.

— Most azonban, hogy már meghalt, jogot vélem ezért a nagy lelki küzdelmekbe kerülő önfeláldozásért oly jutalomhoz, mely őt talán a saját férje is borzalommal fordítva el, ha azt néki valaki felajánlaná. Eljöttem ide és . . .

Kissé elakadt a herczeg, de azután büszkén felemelt fővel folytatá:

— Megbűnhődtem. El kellett áruinom legtitkosabb érzelmeimet, melyeket életem árán is meg tudtam volna védeni, ha azolba valami durva idegen beavatkozni merészelt volna.

A herczeg befejezte beszédét. Most már nyugodt volt, mert tudta, hogy azok a szavak, melyeket a saját védelmére hozott fel, a legfényesebben tanuskodtak az asszony ártatlansága mellett.

Az órnagy pedig odament s melegen megszorítá a herczeg kezét, mit az barátságosan viszonzott.

— Kösönöm Fenség. Én, a férj, elismerem, hogy önnök joga volt halála után egy csókot veoni attól a nőtől, akit úgy szeretett, mint férj a feleségét soha, hanem ahogy egyedül a férfi képes a legtisztább női eszményt szeretni . . .

Az ajónál még egyszer kezét fogtak s azután kiléptek a folyosóra.

A herczeg katonásan köszönt s hagyta előre menni — főlebbvalóját.

Maróthy László a mentelmi bizottság előadója röviden elmondja az esetet. A mentelmi jog legprecízebben van körülírva . . . a képviselőház 1867. évi november 18. határozatában. A szóban levő eset nem is rendes bírósági eset, hanem fegyelmi eset.

Ugy hiszi, hogy a katonai eljárás megindítható Nessi ellen előzetes kikérés nélkül is. Szabadságbüntetés itt úgy sem lehet.

Maróthy: Miskor is indítottak eljárást tartalékos tiszt képviselők ellen.

Felkiáltások a szélsőbalon: Elég baj! Nem kellett volna!

Maróthy: Es a képviselőháztól nem kérték ki. A mentelmi jog megsértését nem jól magyarázzák. A mentelmi jog itt megsértve nincs. (Helyeslés a jobboldalon, nagy zaj, ellentmondások balról.) A mentelmi jog a parlament ellenőrzése alá tartozik. Es ha meg van sértve az a jog akkor a képviselőház intézkedni fog . . .

Barabás: Majd meglátjuk.

Maróthy: hogy védelmébe vegye a képviselőt. Kéri vegyék jelentését tudomásul. (Helyeslés a jobboldalon, zajos ellentmondás balról. Felkiáltások: Abczug! Le onnan! Menjjen le! Osztrák lakáj!)

Major Ferencz jegyző: Felolvassa a kisebbség ismert jelentését.

Olay Lajos, a kisebbség előadója: T. Ház! Nálunk nincsen nemzeti diasztia, nincsen nemzeti kormány. Nincsen nemzeti hadsereg és egyetlen nemzeti intézményünk sem, (Ugy van! a szélsőbalon) a nemzetgyűlésen kívül. Amde a nemzetgyűlésen csak úgy szerepelhetnek a képviselők, ha biztositva van szabadságuk! (Ugy van! a szélsőbalon). E szabadságot a mentelmi jog adja meg, melyre a képviselőház, mint szuverén testület fel kell ügyeljen. Amde nálunk a katonaság állam az államban. (Ugy van! a szélsőbalon).

Fejérváry miniszter: Kezdődik már!

Olay: A katonaság mit sem törődik a néppel, nemzettel. Példákat hoz fel ezt bizonyítani. Egyik sz gedi lapban meg volt írva, hogy egy fiatal tartalékos tisztet lefokoztak a Kossuth-nótaért. (Nagy zaj a szélsőbalon).

Rákosi: Gyalázat! Gyalázat!

Olay: Elmondja az esetet. Egy fiatal ember mulatott és a Kossuth-nótát húzatta. Becsületbíróság elé állították és megfosztották tiszti rangjától. (Zaj). Kérdi a minisztert, hát szabad-e ilyen megnekedni? De utal más esetekre. Nagyváradon Huszár Lajos esetére. De különben hány meg hány eset van erre szájell az országban. Hiszen akkor itt a Házban katonai képviselő nem is lehet. (Ugy van! a szélsőbalon). De hát mi történt? Nessi Pál mint képviselő megjelent Kolozsvárott nemzeti ünnepe és ott azt tette, amit minden becsületes magyar embernek tennie kell: tüntetett a Gotterhalte ellen. (Zajos helyeslés a szélsőbalon).

A katonai hatóság nem kérte ki a háztól, hanem megindította ellene az eljárást. Ezzel megsértette a mentelmi jogát. (Ugy van! a szélsőbalon). A bizottság mégis azt mondotta, hogy nem sértette meg. Szomorú dolog, hogy az igazságügyi miniszter ilyen eredményt sugallmaz. (Ugy van! a szélsőbalon). De hát mit lehet várni a miniszterelnöktől, hiszen a kormány nem más, mint a király lakája. (Mozgás a jobboldalon, helyeslés a szélsőbalon).

Fejérváry: Nem igaz!

Felkiáltások a szélsőbalon: De igaz! Lakájok! Lakájok!

Elnök: Felkéri a képviselőket, ne használjanak imparlamentaris kifejezéseket. (Zajos helyeslés a jobboldalon. Ellentmondások a szélsőbalról).

Sebess Dénes: Akkor ne provokálják érzelmeinket. (Zaj).

Kitör a zivatar.

Olay: Van-e súlyosabb büntetés, mint a becsületbíróság?

Fejérváry: Becsülje meg magát, ha tiszt akar lenni!

Erre óriási zaj tört ki a szélsőbalon. Felugráló helyeikről s a padokat verik. Nem tárgyalunk tovább! Utasítsa rendre az elnök! Rendre! Rendre!

Elnök: Senkitől tanácsot nem fogad el eljárása felett! Itt nem személyes kijelentésről van szó, hanem egy elvről, azaz pedig szabad nyilatkoztatni. (Helyeslés a jobboldalon, elöntmondások, zaj a szélsőbalon.)

Olay: Tudják-e, hogy mit tesz az ha valakit lefokoznak?

Fejérváry: Tudjuk!

Olay: Ajánlja a kisebbségi véleményt elfogadásra, ne a katonaságnak, hanem a háznak tegyenek szolgálatot. (Helyeslés a szélsőbalon.)

Ne legyen pártkérdés.

Kossuth Ferencz: A honvédelmi miniszter az imént azt mondotta, hogy aki tiszt akar maradni, becsülje meg magát. Amde vegyük figyelembe, hogy amit a miniszter ur mond, az nem pusztán szó, mert esetleg vonatkozása, következménye lehet. (Igaz! a szélsőbalon.)

Fejérváry: De nem lesz!

Kossuth: Ne is legyen! Kéri a képviselőházt, ne tekintse ezt pártkérdésnek. (Helyeslés minden oldalról). Utal a Reichsrath hasonló esetére Dupuy képviselővel. A mentelmi jogot nekünk biztosítani kell. Nem szabad megengedni, hogy a képviselő terrorizáltságát esetleg megfélemlítés által. (Ugy van! a szélsőbalon.)

Tallian: Nevetséges.

Kossuth: Mi nevetséges?

Pichler: Igen, igen, magyarázatot kérünk, mi nevetséges.

Tallian: Majd megmondom.

Kossuth: A katonai becsületbírósg itéletének magát minden képviselő alá kell vesse. Ha egy tiszt, aki egyúttal képviselő is, a becsületbírósg által rangjának elvesztésére lenne ítélve, kérni, milyen viszony áll elő akkor? (Zaj a szélsőbalon.) Nálunk a mentelmi jogot nagyon meg kell őrizni, jobban mint bármely más országban. Mert nálunk a kormány nagyon elhatárolkodott.

Pozsgay: Le kellene csipni a szarvából.

Kossuth: És az uralkodó mindkét országban más érzelmű. (Ugy van! a szélsőbalon.) A régi császárok Isten kegyelméből uralkodtak, amde nálunk a királynak a nemzet törvényein alapul az uralkodása. (Helyeslés a szélsőbalon.) A nemzetnek tehát meg kell védeni jogait, és pedig első sorban meg kell védeni a parlament szabadságát. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.) A többség hazafiságára hivatkozik és kéri, hogy ne engedjenek sérelmet esni a mentelmi jogon. Nessi Kolozsvárott mint képviselő jelent meg és Nessi meg az ifjuság emberi jogával élt. (Ugy van! a szélsőbalon.)

Hazafias jogával élt Nessi. Azt a magyar nemzetől még sem lehet pretendálni, hogy szívéből minden emléket kitörölje. Nessi Kolozsvárott nem tüntetett, csak egy tanácsot adott az ifjuságnak.

Fejérváry: Micsoda tanácsot?

Kossuth Ferencz: Hogy a Gotterhaltét megakadályozzák.

Fejérváry: Miért adta?

Kossuth: Említettem már, hogy nem törölhet ki minden emléket a nemzet szívéből. (Helyeslés a szélsőbalon.) Határozati javaslatot nyújt be, mondja ki a Ház, hogy Nessit a mentelmi jog alá helyezi. (Zajos helyeslés, taps a szélsőbalon.)

Az igazságügyminiszter véleménye.

Plósz Sándor igazságügyminiszter: A mentelmi kérdés jogi kérdés. Nem akar kiterjeszkedni az ugynevezett abszolút mentelmi jogra, mely megilleti a Házat és egyes tagjait itt a Házban és azonkívül. Hiszen a kisebbség kérdései nem az abszolút mentelmi jog, hanem a feltételes mentelmi jog kérdései azé, hogy egy képviselő hivatásában eljár, erre nézve abszolút mentelmi jog nem illeti. Pld. Egy képviselő izgat egy gyűlésen. (Zaj a néppárton.)

Uray: Csizmadia okoskodás.

Plósz: Abban az esetben, ha az országgyűlés nincs együtt a bizottság dönt fölötte. A legelső mentelmi szabályaink az 1867. XI. törvényben a delegációk tagjainak részére készült. A mentelmi jog tehát arra való, hogy megvédje a képviselő személyes szabadságát. Ez volt az alap. Később a mentelmi jog ki-

terjesztett és pedig a kihágásokat és tanúzásokat illetően. A mentelmi jog kiterjesztése nem egyéb, mint az alap gondolat kifejlesztése. De fegyelmi esetre, rendbírósági esetre soha nem terjedt ki a mentelmi jog. A Kuria egy alkalommal kimondotta, hogy a mentelmi jogot fegyelmi eset nem érinti.

Közbekiáltás a szélsőbalról: Az más!

Plósz: Elhiszi, hogy a Ház felül áll a bírakon, de történetek hivatkozások kuriai véleményre. Ezért hozta fel. Politikai üldözés és zaklatás nem minden esetben ütközik a mentelmi jogba. (Mozgás a szélsőbalon. Példákat hoz fel. Ugyvéde ellen pld. panasza van a az képviselő, hát már most kérje ilyenkor a Házról?) (Zaj a szélsőbalon. Felkiáltások: Természetes.) Vagy ha képviselő csödbe jut, várj meg én meg annak lefolyását, míg a Ház kisdja? (Zaj a baloldalon: Természetes.)

Plósz: Csatlakozik Maróthy előadó jelentéséhez. (Helyeslés a jobboldalon. Zajos ellentmondások a szélsőbalról.)

Szünet.

Szünet után **Sebest** Dénes különösen Plósz miniszter felfogását támadta s követelte, hogy minden esetben be kell jelenteni a fegyelmi eljárásokat a képviselő ellen s a Ház döntőn a konkrét esetekben. A katonák nem önként lép be, mert véderő kötelezettség van.

Rendkívüli városi közgyűlés.

— A költségvetés tárgyalása. —

Nem emelik a városi adót.

A tegnapi rendkívüli városi közgyűlés után most már megkönnyebbül Nagyvárad város polgársága. Az adóemelés rémét elűzte már előbb a pénzügyi szakkbizottság és a városi tanács, de végérvényesen csak tegnap dönt el a kérdés.

Kevés dolga is akadt a törvényhatóságnak. A hosszú vita általános panaszokat dobott a zöld asztalra, de bizony 1700 korona változtatásnál többet nem bírtak a budgeten eszközölni. Ami annak resztitása mellett bizonyít.

Eredeti, új eszmét azonban nem tudott felvetni senki.

A városi póladó marad 1903-ra is az eddigi 37 %.

A közgyűlés lefolyása a következő volt:

Rimler Károly polgármester elnökölt.

Jelen voltak:

Hlatky Endre, dr. Horányi Gyula, Kaczián Károly, Nozák Rezső, Ováry Lajos, Rác Mihály, Stark Gyula, Balogh Döme, Czegléd Jermias, Daday József, Déry János, dr. Grósz Menyhért, Halász Lajos, dr. Kecskeméti Lipót, Mihely Adolf, Milibák József, Sulyok István, Széles Lajos, dr. Vuicskies Gyula, Weisz Károly, dr. Dési Géza, Feldmann Izidor, dr. Friedländer Sámuel, Moskovits Miksa, Reismann Mór, Smetka György, Weisz Mór, Bartsch Sándor, Gultmann József, Köblös Ferencz, Miskolczy Barnabás, dr. Moskovits József, Moskovits Mór, ifj. Moskovits Mór, dr. Moskovits Miklós, Moskovits Miksa, Munk Jakab, Ováry Sándor, Papp György, Sonnenwirt Bernát, Steiner M. Albert, ifj. Ullmann Izidor, Bordé Ferencz, dr. Istvánffy István, Eleméry Ferencz, Gerő Armin, Komlóssy József, Darvassy Lajos, Lukács Odön, Dús László, Tóth Márton, Sztarill János, Kőszeghy József, dr. Baróthy Akos, Hegedüs Géza, Jablonszky Emil, Ragány János, Szűcs Géza, Szántó Lajos.

A megnyitás után **Bordé** Ferencz főjegyző előterjesztette a pénzügyi szakkbizottság és a város által már megvitatott 1903. évi költségvetés tervezetét.

Az előterjesztés szerint Nagyvárad város 1903. évi szükséglete 1676,114 kor. 88 fillér, a fedezet 1419,186 korona 88 fillér s így a hiány 256,928 korona, amelynek a fedezésére 37% közköltő megállapítását javasolja a tanács. Tehát a jelenlegi közköltő nem emelvé a város.

Az általános tárgyalás.

A betérjesztett budgethez első sorban **Halász** Lajos szólott. Azt még általánosságban sem fogadja el, mert nem lát a tanács részéről törekvés az adók leszállítására s a költségvetés csak kópia a múltból, minden nagyobb látkör, koncepció nélkül. 5 pont van a megvalósítandó dolgokról benne felvéve, de ezek is csak újabb terhekkel járnak. A belügyminiszter elrendelte a közíg. egyszerűsítését. Ennek nyoma sincs itt. A tisztviselői rendezéséről és fizetésemeléséről van szó csak. Pár évvel ezelőtt emelék a fizetéseket, de csak a magasabb tisztviselőknél s így még nagyobb lett az aránytalanság. A személyzeti illetmények tavalyhoz képest 11 ezer koronával vannak emelve; míg ezt meg nem indokolják, nem megy bele. Fel van említve a kövezés kérdése, nagy köicsön után az helyes, mert addig csak ötleiszertien ment a kövezés. Azt azonban ellenzi, hogy a kövezés programját egy bizottság állapítsa meg. A csalornázás szükséges, de nem a háztulajdonosok újabb megterhelése árán, mint tervezve van. A szegény-orvosi állások rendezését helyesli, de erre kevés az 1000 korona s azért a löversenyre felvett 1000 koronát is e célra fordítsák. Az iskolák államosítását követeljük s tüzzék ki napirendre, mert e célra rendkívül sokat áldoz a város. A nyugdíj szabályzatot módosítsák, hogy kegydíjakat ne szavazzanak meg, s aki más állást foglal el valahol, az időre a nyugdíjat fűgesszék fel. A progressív adót hozzák be a városi adóknál s a fényűzés adóztatását térjék a minisztertől. Felveti a homlokzati adót. A házbéradó helyett a házosztályadó iránt tegyenek lépéseket. Ezekkel az eszmékkel foglalkozzék a tanács.

Balogh Döme azt kérde, hogy mi szükség volt, hogy a közköltő emeléssel ijesszék a közönséget. Vagy nem reális a költségvetés, azért tessék azt, vagy nagyon rossz a város helyzete. De ezt tárják fel nyíltan. A mostani bajt okozta a sár és kavics panama, a vám-visszaélés, de főleg az elengedett 68,000 frt, mert ez nem lett beszámítva a város jövedelméül a fogyasztási adók kárpótlásánál s így éveken át 30,000 koronát veszít város. Minden intézményünk drága és gyarló. Nincs fegyelem a közs. isk. lak. tanstülete és vezetésében; a stréberek felükerekednek. Az iskolaszék elnöke a polgármester legyen. Nem fogadja el a költségvetést.

Mihely Adolf helyesli részben amit Halász mondott; de azok nem új dolgok. Különösnek találja azonban, hogy amikor az állam az oka a bajnak, a költségvetést nem fogadja el Halász. Másfél-száz ezer koronát költ a város állami funkciók végzésére. Ebből minden szükségletét fedezni bírja a város. A költségvetést elfogadja. Felemlti azonban és különösnek találja, hogy a költségvetés szerint az adó 50,000 koronával emelkedett, hisz köztudomásu, hogy a viszonyok Nagyváradon mily rosszak.

Dr. Moskovits József szintén az államot okozza a városok bajaiért. A kormányok a városok jövedelmét elvették s a terheket rábózták. A tőkekamatadó után is szedjenek közköltőt. A költségvetést elfogadja.

Smetka György őszintén szól. A város haladása nem összhangzatos. A város közepén kiüreg járda, fényes világítás van, míg a város külső részein térdig járnak a sárban s pokoli sötétség van. A vízvezeték sem terjeszt ki a szegény lakosság közé, akik a messze levő kutakhoz kénytelenek mezitláb járn vizért s ki vannak téve a megbetegedéseknek. Ezeknek az állapotoknak a javítására semmit sem talál a költségvetésben. Nem fogadja el a költségvetést, nem ugyan a tanács iránti bizalmatlanságból, hanem azért, mert a szegényekről nincs benne gondoskodás.

Szántó Lajos általános derűtlenség közt a hegyi utak rosszását hangsúlyozza. Majd ráter, hogy a hegyen rossz a közbiztonság a kőbor cigányok miatt. A hegyen az Isten kezében vannak.

Dr. Horányi Gyula: Jó kézben vannak!

Szántó Lajos sürgeti a lovas rendőrség felállítását.

Ragány János nem találja Halászt konzekvensnek, hogy a költségvetést nem fogadja el.

Miskolc Baraa: O csak mondta azt.

Ragány János: a rossz viszonyok oka nem a tanácsban, hanem a körülményekben van. Az a kérdés, hogy reális költségvetés mellett lehet-e a kiadásokat leszállítani. A pénzügyi szakbizottság a papiroson leszállított 10 ezer koronát. Más mód nincs a kiadások apasztására, mint a legmesszebb menő takarékoság, de hogy ez a város érdeke lenne, azt tagadja. A nagyszámú taggal bíró törvényhatósági bizottság nem állapíthatja meg, minden érdeket kielégítve, hogy mely utazásokat kövezzék, azért jobb erre egy szűkebb bizottság. A szegény-orvosi állásokat az állam rendeztesse a betegápolási alapról. A löverseny fontos közgazdasági szükség. Az iskolák államosítását csak úgy helyesli, ha a mostani összegnél nagyobb teher nem hárul a városra általa. Különben erre nézve közelebb előterjesztést tesz a polgármester. A nyugdíjszabályzat, éppen a hangoztatott módon, most van tárgyalás alatt. A progresszív adó elve helyes, de nehéz a kivitele. Sokat lehet várni a kormány adóváltoztatási törekvéséről. A Balogh Döme számadatait nem tartja reálisoknak. Az adó emelkedése onnét származik, hogy a kir. pénzügyigazgatóság a házbéradókat emelte, továbbá az új épületek és a III. oszt. kereseti adó emelése is közrehatott erre. A város külső részeinek hiányaira vonatkozólag megjegyzi, hogy minden városban a központra többet áldoznak; de az utóbbi időben Nagyvárad a külső részek rendezésére is tetemes áldozatot hozott.

Hlatky Endre a Halász által felhozottak egyrésztéhez hozzájárul. A városok egy része nagyon meg van terhelve, de azért egyszerre nem eserélné fel a házbéradórendszer a házesztály adóval, mert ennél több igazságtalanság van. A falu végén éppen úgy fizetnek egy szoba után, mint a palotában egy terem után. Csak úgy belekapni a kérdésbe, nem lehet. Egy igaz, hogy a mostani adórendszer nem jó. A városok indítsanak együttes mozgalmat bajuk orvoslása érdekében. Mindezek a kérdések azonban nem függenek össze a költségvetéssel. Ha el nem fogadják, újat kell csinálni, mert költségvetés nélkül nem lehetünk. A költségvetést fogadják el s ha részleteknél tudnak valami jó dolgot, adják elő s elfogadják. A közigazgatás egyszerűsítésének eredménye nem jön egyszerre. Nagy részben csak az az egész egyszerűsítés, hogy az állam egyes jogokat elvesz, de neki még többre fog kerülni az egyszerűsítés. A tisztviselők számának leszállítását vélik; ez nem megy egyszerre, mert meg vannak választva vagy kinevezve. A homlokzatadó behozatala keveset hozna a pénztárra, de nincs is joga a városnak erre s legfeljebb felterjesztésben kérheti az erre vonatkozó törvény meghozatalát. A költségvetés reális. Bizik a tanácsban, hogy takarékos lesz. Nagyvárad szegény, de Arad, Kolozsvár nyögnek az óriási teher alatt, sőt a gazdag Debreczen is fizet közköltőt. Nem esik kétségbe Nagyvárad jövője felett, mert fejlődik a város s a nagy áldozatok kifizetik magukat. A költségvetést elfogadja.

Balogh Döme válaszol Ragánynak. Egy bizottság kiküldését kéri, amely az elengedett 68000 frt kárpótlásért járjon közbe a miniszternél.

Rimler Károly polgármester válaszolt Balogh Dömének azon kijelentésére, hogy a polgármestertől csak szép szavakat hallott, de tetteket nem látott. Azt hiszi, hogy ez a multra vonatkozik, nem ő reá. Nyolcz hónap óta, mióta polgármester, mindent megtett a város érdekében. (Eljenzés.)

A vita véget ért, a költségvetést általánosságban egyhangulag elfogadták.

A részletes tárgyalás.

Ezután a költségvetés részletes tárgyalására tértek át.

A kiadások.

A mértékhitelítés tételénél **Balogh Döme** indítványozta, hogy azt adja ki bérbe a város, ráfizet.

Az indítványt elutasították s a tételt megszavazták.

A közegészségügyi tételénél **Hlatky Endre** indítványozta, hogy a városi ligeti tó kitesztítésére megfelelő összeget vegyenek fel. A míg **Rátkay József** kezelte a liget, rendben volt, most azonban járványfészkek.

Rimler Károly kijelentette, hogy a liget és tó rendezésének kérdése most van tárgyalás alatt. 10.000 koronát szántak e célra. A telen megteszik a legszükségesebb intézkedéseket.

A löversenyre felvett 1000 koronát **Halász Lajos** törölni kérte, de **Moskovits József** és **Ragány János** ellenző felszólalása után a tételt megszavazták.

A színház és diszletraktár fenntartására felvett 2000 koronából, **Mihelyi Adolf** indítványára 500 koronát töröltek.

A bevételek.

A bevételeknél is kevés tételt kifogásoltak.

A vágóhídi díjknál **Ozeglédy Jenő** hangoztatta a mészárosok és hentesek nagy megterhelését. Indítványozta, hogy legalább jövőre csak annyi vágóhídi díjat szedjenek a mészáros és hentes iparosoktól, amennyi a város kiadása e címen.

Balogh Döme a jégkamrák rossz állapotát említette fel.

Rimler Károly megnyugtatta, hogy amint a villamos mű kész, a jéggyárat és hűtőt felállítják.

A tételt változatlanul elfogadták.

A térbéreknel dr. **Vucskics Gyula** felhívja a tanács figyelmét, hogy az új városház elkészülte után az uzoda nem maradhat Körözs utca elején. Ha esetleg fel kell mondani a hely bérletét, arról idejében gondoskodjanak.

A nőparaskola segélyezése céljából a pénzügyi bizottság a Szedlarikné-Dudinszky Anna tulajdonosnő 1200 korona lakbérének törlesztését javasolta.

Sulyok István, **Halász Lajos**, **Steiner M. Albert** ellenző, **Mihelyi Adolf** módosító és **Hlatky Endre** halasztó felszólalása után az 1200 korona bevételi tételt nem törölték. A segélyezés más módja felett esetleg később határoz a törvényhatóság.

A többi tételeket változatlanul fogadták el.

A tárgyalás eredményéhez képest a községi pótdadót, az iskolai pótdadót és vadóról eltekintve, jövőre is az eddigi 37% ban állapították meg.

A közpénzek elhelyezése.

A városi közpénzek és a gyámpénztári vagyon elhelyezésére vonatkozólag névszerint szavazással elhatározták, hogy azok a Nagyvárad Takarékpénztár, a Bihar-megyei Gazdasági- Ipar- és Terményhitelbankban, a Bihar-megyei Takarékpénztárban, a Gazdasági és Iparbankban és a Leszámitoló és jelzálogbankban helyeztessenek el.

Ezzel este háromnegyed 7 órakor véget ért a rendkívüli közgyűlés.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 10 kr-ért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5 óráig 20 kr-ért. Más időben 50 kr.

Nov. 23. Szilgigeti-társaság rendkívüli közgyűlése.

* A város apró katonái. A honvédelmi miniszter leiratban értesítette Nagyvárad városát, hogy a város alapítványi helyeire a nagyvárad honvéd hadapród iskolába a város által ajánlott **Lakos Róbert**, **Veres Gusztáv** és **Ozeglédy Elemér** ifjakat felvette.

* **Protekczió a gyermekórháznál.** Minden miniszteri kijelentések és leiratok dacára, protekcziós világot élünk. A közönség látja jól, hogy mindenütt többet ér egy csepp protekczió, mint akármi más. Ez tükröződik vissza abból, hogy a vasárnap megnyitott gyermekórház igazgató-főorvosához már is több protekcziós levél érkezett beteg gyermekek felvétele végett. Ide pedig nem kell protekczió. A gyermekórház igazgató-főorvosa felhívja a szegény szülőket, hogy ha beteg gyermeküket a kórházba akarják adni ápolás végett, minden protekcziót mellőzve naponta 8—9 óráig jelentkezzenek a beteggel a kórházban.

* **Halálozás.** **Papp István** köztisztviselőben álló iparos polgár, ki a városi törvényhatósági bizottságnak hosszabb ideig volt tagja, tegnap elhunyt. Temetése ma délután fog végbemenni. A függetlenségi és 48-as népkör elnöke felhívja a kör tagjait a temetésen való részvételre. A temetés a Szt. János utcai 13. sz. gyászsházától lesz ma délután 1/3 kor.

* **Nessi—Fejérváry affér.** **Fejérváry** honvédelmi miniszter **Olay Lajos** beszéde közben egy közbeszólással élt. Amikor ugyanis **Olay** a tartalékos tisztekről beszélt, **Fejérváry** közbeszólt: Becsülje meg magát. A közbeszólást **Nessi Pál** magára értve, sértődnek találta és **Kubik** és **Krassnay** képviselőkkel azonnal provokáltatta **Fejérváryt**. **Kubik** még az ülés folyamán odament a miniszterhez.

— Kérlek egy perczre kegyelmes ur, egy provokációt kell átadnom.

— Kinek a részéről.

— Nessi részéről.

— Miért?

— Közbeszólásodért.

— Nem fogadom el — mondta **Fejérváry**. Majd rögtön kijövek a folyosóra, akkor tárgyalunk.

Később összeült a segédekkel s kijelentette, hogy **Nessit** sérteni nem akarta, csak általánosságban beszélt.

* **Osztályorsajáték.** Az osztályorsajáték tegnapi húzásán a következő nagyobb nyereményeket sorsolták ki:

20 000 koronát nyert: 45024.

5000 koronát nyert: 81535.

2000 koronát nyert: 891.

1000 koronát nyertek: 23078 107135.

500 koronát nyertek: 14092 31775 44009 53719 57696 70093 91755.

300 koronát nyertek: 180 2774 6274

13833 13850 18887 20305 23076 23142

25189 28620 31128 38538 41667 50141

65568 71402 92082 100322.

100 koronát nyertek: 259 823 1227 3878

4879 5094 6817 9432 11141 13659 17298

18069 27388 27739 30058 34577 34721 34816

36730 39332 41368 42445 46205 51000 53267

54711 55955 57991 59785 61850 64621 66501

66764 58420 74652 79473 81328 82919 83663

87706 88534 59181 90866 94368 95251 95347

97637 100119 100570 202943 102584 106265

108362 109803.

A többi kihuzott számok 40 koronát nyertek.

* Az ezerkoronás bankjegyek. Bécsből jelentik: Az osztrák-magyar bank főtanács tegnap **Blinski** lovag kormányzó előktele alatt Budapesten tartott ülésén tudomásul vette **Pranger** vezértitkár kimerítő üzleti jelentését és elhatározta, hogy az új 1000 koronás bankjegyek kibocsátását 1904. január 2-án kezdi meg, a mikor egyuttal megszüntetik az 1000 forintos bankjegyek kiadását. Egyébiránt esskis folyó ügyek kerültek tárgyalásra.

* **Névmagyarosítás.** **Kiskoru Weisz Sándor** nagyváradai illetőségű kecskeméti lakos családi nevének „**Horti**”-ra kéri átválttatását belügyminiszteri rendelettel megengedtetett.

* **Peesét a páholyon.** Nem mindennapi meglepetésre ébredtek a nspokban Lyonban a szabadkőművesek: egyik legnagyobb páholyukon hatósági pecsétet találtak, olyanokat, a minőkkel mostanában a katolikus iskolákat szokta díszíteni a kormány.

Nosza lett nagy kavarcadás. A mesterek és tanoncok nagyot tanakodtak s végre is megállapodtak benne, hogy a hatósághoz fordulnak felvilágosításért. Ott persze a lepecsételéssel nem tudtak semmit s rögtön megindították a nyomozást annak kiderítésére, hogyan kerültek a pecsétet a páholy ajtajára?

Kiderült az is. Egyszerűen valaki jó tréfát akart csinálni s az éj sötétjében leszedve a nem messze fekvő katolikus iskoláról a pecsétet, azokat illő gondossággal áthelyezte a páholy-helyiségre.

* **Végrehajtás embervérrel.** Zsadány községben emberver folyt az adóbehajtás miatt, mert a fellázadt lakosság megtámadta a hatósági közveket. A község lakosai már a múlt évben is nagy adóhátralékban maradtak s az idén meg alig, hogy fizettek valamit. Az előjáróság több ízben megkísérelte az adóbehajtást, de mert a lakosság mindannyiszor ellenszegült, kénytelenek voltak abbahagyni az eljárást és az esetet bejelentették a felsőbb hatóságnak. A pénzügyigazgatóság végre megsokallta a dolgot és állami végrehajtót küldött ki. Hétfőn kezdte meg Sulyok Vincze végrehajtó a foglaltsokat, de már az első napon több helyen megakadályozták a hivatalos eljárásban, a miről jelentést tett a pénzügyigazgatóságnak. Másnap reggel már megérkezett két csendőr, a kiket a fősolgabíró rendelt ki azzal az utasítással, hogy a végrehajtót támogassák. Sulyok végrehajtó a csendőri fedezet alatt meg is kezdte újból a végrehajtást. A mikor Bottyán György házához értek, vagy 15-20 ember baltákkal, dorongokkal lefegyverkezve várta a végrehajtót. A csendőrök látván az izgatott hangulatot, távozásra szólították fel a tömeget, de azok nem mozdultak, sőt amikor a végrehajtó a csendőrökkel be akart lépni a házba, a tömeg megrohanta őket s el akarták venni a csendőrök kezéből a fegyvert, mire a két csendőr a ház falához támaszkodva, kénytelen volt fegyverét használni és a tömeg közé löktek. A lövés Kacsó Andrást és Börzson Balázst találta. Ez utóbbi még aznap meghalt, a másik pedig súlyos sérülést szenvedett. A végrehajtást egyelőre beszüntették.

* A **czocziáldemokrata párt** vasárnap délután gyűlést tart a »Temesvári Sörészakokban«.

IRODALOM.

Az **Egyházi Közlöny** 46. száma a következő tartalommal jelent meg:

Vezérezik: Dr. Kiss János. Egy magyar püspök. — Egyetemes egyház. Új apostoli delegátusok. — A pápai terület nagybővítése. — A laterán-bazilika renoválása. — A keresztény demokrácia veresége. — A keleti protekturátus kérdése. — Francia vélemény a Vatikán francia politikájáról. — Német vélemény a Vatikán francia politikájáról. — A francia plébános államhivatalnok. — Németország kardinalisokat kíván. — Az új kölni érsek. — A soproni két plébánia rendezése. — Hetey Sámuel pécsi püspök körlevele. — Szmrécányi Pál szepesi püspök körlevele. — Időszerű kérdések: Zubriczky Aladár dr. Güttler reformkatholizmus és új apológiája I. — Hitlanítás: Nobody, Hol a hiba? — Lelkipásztor: Dr. Gallovich Jenő, A gyermekek gyónásáról. — Nobody, Még egyszer oltáregylet vagy legényegylet? — Társalgó: Soóthy Gyula, lelkiigazgató. Egy életbevágó kérdés. — s. — ly, plébános, Mi itt a teendő? — Kérdések és feleletek. — Irodalom. — Személyi változások és hírek. — Memento.

Papi olvasóinknak különös figyelmébe ajánljuk ezt a kitűnően szerkesztett sokoldalú

érdekes tartalmu hetilapot. (Kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Esterházy-utca 15.)

Mamusich Lázár védelme. Szabadka város polgármestere ellen egész sereg vádat zúdítottak mostanában. A sok vád végre is elkeserítette a polgármestert s a nyilvánosság előtt, meglehetősen vastag füzetben védekezik azok ellen.

Farkas Zsigmond miniszteri vizsgáló biztos egyenes kérdést intézett Mamusichhoz, elismeri-e, hogy Szabadka város ügy- és pénzügykezelésében megdöbbentő rendtelenség uralkodik s ezekért feyelmentileg vétkesnek érzi-e magát? **Mamusich Lázár** erre nem mel felelt s feleletét indokolja is füzetében, a melyben megfelel az ellene felhozott 19 vádpontra.

Kossuth Lajos élete szövegben, irásban és tettben. Kossuth Lajos 100-ik születésnapja alkalmából érdekes és hasznos füzetet állított össze dr. **Vajda Emil** főreáliskolai tanár. A füzet közli Kossuth életrajzát, nagyjaink nyilatkozatait Kossuthról, Kossuth két beszédének töredékeit, szemelvényeket Kossuth műveiből s egyetmást Kossuth családjáról és őseiről. A mű mint az Egyetemes Könyvtár 135-38. füzete jelent meg s 80 fillérért minden könyvkereskedésben kapható.

Védekezés a veszettség ellen. Az emberre legveszedelmesebb betegségek egyike a veszettség; a mely ha egyszer az emberen kitört, — gyógyíthatatlan. Ezen betegség a statisztika adatai szerint az ebmarások folytán még mindig több áldozatot követel hazánkban, mint Európa többi államaiban; örömmel üdvözölhetjük tehát **K. Nagy Sándor**, volt nagyváradi, jelenleg pestvidéki törvényszéki bírónak »Az ember és a kutya. Védekezés a veszettség ellen« című művecskéjét, amely az országos állatvédő egyesület megbízásából jelent meg.

Ebben a könyvben minden meg van mondva, amit az ember a veszettséggel való fertőzés veszedelmével ellen tehet és részletesen ismertetve vannak benne mindazon óvó és elfojtó intézkedések, amelyek a veszettség megelőzése céljából, illetőleg a veszettség fellépte alkalmával foganatosítandók. Kívánatos volna, hogy a 4 és fél ivre terjedő mű — melynek ára csak 30 fillér — az ország legkisebb községébe is eljuttatva, hogy így a legszélesebb körben elterjedjenek a benne foglalt üdvös tanok. Erre való tekintettel az országos állatvédő egyesület (Budapest, VII., N-felejtű-utca 14. szám) 50 példányt 10 korona kedvezményes áron ad azoknak, akik a könyv terjesztésére vállalkoznak.

SZÍNHÁZ.

HETI MŰSOR.

Péntek: Menyem.
Szombat: Remete csengettyűje (Rédey Sziidi bemutatkozása.)
Vasárnap este: Don Cezár.

Az előadások kezdete. A színházi előadások e hó 24-től, azaz hétfőtől fogva újra fél nyolcz órakor kezdődnek. A hétéves rendszer visszaállítása nem sok szimpátiával találkozott a közönség körében. A kérések és föl-szólalások egymást érték, hogy az igazgatóság állítsa vissza a fél nyolcz órás rendszert. Ez birta rá **Somogyi** igazgatót, hogy hétfőtől kezdve ismét fél nyolcz órára tolja ki a közönség óhajtatásához képest az előadások kezdő idejét.

A menyem Carre és Bilhaud nagysikerű pompás vígjátékát ma, pénteken este adják elő másodszor a színházban. A pompás anyós-darabot bizonyosan a premier közönségével is nagyobb közönség fogja végigénekelni.

Fényes új díszletek. Fényes új díszletek érkeztek tegnap a színházhoz. Hatvanhat darab díszlet, melyre több mint 1100 méter vásznat kellett festeni. A fényes díszletek Strausz Béla műterméből kerültek ki s valóban művésziek. Valamennyi díszlet egy szenzációs premierre készült. **Somogyi** igazgató megszerezte s előadta a »Kereszt jelében« című darabot, mely a budai szinkörben került volt színre először s aratott nagy sikert. A darab nagyváradi kiállítása a budainál is fényesebb lesz.

Rédey Sziidi bemutatkozása. Rédey Sziidi, a színház új koloratur primadonnája, ki tegnap már Nagyváradra érkezett s szorgalmasan vesz részt a próbákban, holnap szombaton mutatkozik be a nagyváradi közönségnek. A művésznő, kire tudvaleg virágvasárnapról az operaház reklájtál, igen alkalmas szerepben mutatkozik be, Georgette-t játsza a »Remete csengettyűje«-ben. Bilkey Irónnek, Pintérnek, stb. van még nagyobb szerepe a darabban.

Szigligeti-Színház.

Folyószám 64.

Bérlet 10. sz.

Ma pénteken, 1902. november 21-én:

A MENYEM.

Vígjáték.

SZEMÉLYEK:

Leverdier	—	—	—	Krasznay Andor
Paul	—	—	—	Tóth Elek
Honoré Tessard	—	—	—	Deésy Alfréd
Malesscot	—	—	—	Bognár J.
Ferdinand Larnelle	—	—	—	Bérczi Gyula
Gusztáv Larnelle	—	—	—	Szathmáry Árpád
Leverdierné	—	—	—	Benkő Jolán
Márta	—	—	—	E. Kovács Mariska
Lodaiszka grófnő	—	—	—	László Irén
Marie	—	—	—	Kulinyi Mariska

HELYEK: Nagypáholy 7 (1. földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsolye 1 frt 50 kr. Kórszék 1 frt 20 kr., Támlaszék, 1 frt. Erkölyülés 1-ső sor 60 kr., közép 2-ik sor 50 kr. Erkölyülés oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártszék 30 kr. Földszinti állóhely 50 kr., Diák és katonajegy a földszintre 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók színház jobb oldalán, a bérhálzával szemben, d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás 7 órakor

A holnapi előadásra jegyek már d. u. 3 óráig előre válthatók.

Kezdete 7 órakor, vége fél 10 órakor.

Holnap szombaton, november 22-én:

Villars dragonyosai.

Víg opera.

Igazságszolgáltatás.

Verekedő legények.

A nagyváradi kir. törvényszék tegnap négy parasztleányt ítelt el súlyos testisértés vétségéért.

Múlt év november havában a nagykeréki korcsmában majdnem az egész falu legénye ott mulatott mindaddig csendesen, míg a bor ereje a fejükbe nem szállott amikor aztán verekedésre került a sor. A legények két táborra oszlottak t. i. a Hegedűs pártra és a Pallás pártra. A Hegedűs párt erősbb lévén, **Pallás** Gyulát és **Pallás** Sándort úgy elverték, hogy azok négy héig feküdtek betegen.

A vádlottak **Hegedűs** Lajos, **Hegedűs** Sándor, **Czeplédi** Sándor és **Jankovits** László

mind beismerék a terhőkre rótt cselekményt; utánuk a két sértettet Pallás Gyulát és Pallás Sándort hallgatták ki, kik nem kérték a vádlottak megbüntetését.

A törvényszék az enyhítő körülmények figyelembe vételével a vádlottakat súlyos testi sértés vétségében mondta ki bűnösnek s e szerint Hegedüs Lajost 1 havi, Hegedüs Sándort 15 napi, Czeglédi Sándort 1 havi, Jankovits Lászlót pedig 3 havi fogsázbüntetésre ítélte. Az ítélet jogerős.

TAVIRATOR.

A király állapota.

Bécs, nov. 20. A király állapota örvendően javult. Ma éjjel nyugodtan aludt és reumatikus fájdalmai sem jelentkeztek. Orvosai tanácsára a király még néhány napig nem hagyja el szobáját. Fogadás ma nem lesz.

Óriási tűz.

Odessza, nov. 20. Tegnap este óta a Nattasen cég rakodóhelye, a melyen tartálykocsikat töltének meg, tegnap este óta lángokban áll. Hat 50,000 pudos nagy és öt kis petróleummedence ég. Az iroda, a gépház, a munkáskaszárnya és hat tartálykocsi már elégett. A tűz mintegy 3600 négyzetöltszögnyi területen pusztít. A telep nincs biztosítva. A kár már eddig is egy millió rubelre tehető. (Magy. Táv. Ir.)

A königgrätzi püspök meghalt.

Prága, november 20. Brynych königgrätzi püspök ma reggel 3 órakor meghalt. (M. T. I.)

Vonat összeütközés.

München, nov. 20. A D. 21-es gyorsvonat, a mely 6 óra 20 perczkor indul Münchenből, a schwarzfeldi állomáson összeütközött a 2411. sz. tehervonattal. Egy fékező és egy kocsivezető halálát lelta az összeütközésnél. Az utasok közül, a kik között több bajor országgyűlési és Berlinbe menő birodalomgyűlési képviselő volt, senki sem sérült meg. (M. T. I.)

A kolera.

Peking, november 20. Sanghaiból érkezett jelentések szerint nemcsak Mandzsuriában, hanem Kína dél-keleti részében is dühöng a beállott tél daczára a kolera, amely már Shanghaiban is szedi áldozatait. Az európaiak egészségesebb vidékre menekültek. (M. T. I.)

Gyilkos matróz.

Athén, nov. 20. Kohler töredelmes vallomást tett és részletesen leírta az egész gyilkosságot, a melyet egymaga követett el, hogy elloppja azt a pénzt, a melyet a hajó parancsnoka vasszekevényben szokott tartani. A német követ köszönetet mondott a görög kormányuk a gyilkos letartóztatásáért. Ezzel az incidens befejeződött. (M. T. I.)

A hadijog megszüntetése.

London, november 20. A lapok jelentik Johannesburgból tegnapi kelettel: A hadijogot holnap, a mikor a békerendület életbelép, megszüntetik. Az új törvény bizonyos korlátozása mellett meg-

engedi a bevándorlást és szabályozza a bevándorlási engedélyek rendszerét.

Bloemfontein, november 20. A hivatalos lap külön kiadásában kihirdeti a hadijog megszüntetését, a melynek helyébe a transzválihoz hasonló békerendület lép. (M. T. I.)

A bóra.

Trieszt, november 20. A bóra napok óta folyton erősödött és tegnap éjjel száz kilométernyi sebességet ért el. Délután meglehetősen erős havazás és fagy állott be. A villamos vasút forgalma szünetel. Néhány színház a hideg miatt zárva volt. A hajósözlekedés nem akad meg. (M. T. I.)

A macedón bandák.

Athén, nov. 19. A lapok azt jelentik Trikalából (Teszália), hogy néhány bolgár felkelő, a kiket a törökök üldöztek, török területre menekült és a hatóságnál jelentkezett. Egyiküknek állítólag Jankov a neve. Valamennyit fogva tartják.

Konstantinápoly, nov. 19. A bolgár határon levő összes katonai és polgári hatóságoknak leküldtek egy iradét, a mely utasítja őket, hogy a bandák kiűzésénél a keresztényekkel emberségesen és igazságosan bánjanak. Azokat a hatósági közegeket, a melyek ehhez a rendelkezéshez nem alkalmazkodnak, szigorúan meg fogják büntetni. Török forrás szerint Dsevdseliben (szaloniki vilajet) bolgár komité-tagok meggyilkoltak egy görög családot. (M. T. I.)

Spanyol kormányválság.

Madrid, nov. 20. Sagasta miniszterelnök a kamarában és a szenátusban nyilatkozott a legutóbbi miniszterválságról. Azt mondta, hogy a felmerült nehézségek miatt a kormány felvetette a bizalmi kérdést. Mithogy koncentrációs kabinetet alakítani nem sikerült, a királyuk homogén miniszterium alakítását ajánlotta. A kormány programja benne van a legutóbbi tróbeszédben. Az affidavit eltörléséről szóló törvényjavaslatról nem tett említést a miniszterelnök. (M. T. I.)

NYILTÉR.

Ügyvédi irodámat

Nagyváradon,

Bémer-tér 2. sz. (Roth-ház)
megnyitottam.

Dr. FENYŐ SÁNDOR

ügyvéd.

REGÉNY-CSARNOK.

Tűzrel-vassal.

Írta: Stenkliewicz Henrik.

145

Kisérőj, aki kozákruhába öltözött vaskos leány volt, fölnezzet a csillagokra, azután így szólt:

— Nem vagyunk már messzire, éjjel előtt odaérünk. Most megyünk át a határszoroson, azután jön a tatár síkság s akkor már ott is vagyunk az ördögszakadéokban. Ugyan jókor! Veszedelmes dolog ám odamerészkedni éjjel után, az első kakasszó előtt. Már tudniillik csak rátok nézve veszedelmes, én bátran járhatok ott bármikor.

A lovag vállat vont.

— Tudom, hogy a sátánnal ezimborász, de hát az ő hatalma ellen is csak akad valami szer.

— Ha sátán, ha nem sátán — az ő hatalma ellen mitsem lehet tenni. Bizony én édes solymocskám, ha az egész világot is fölkatartod, akkor sem találnál jobb buvóhelyet a hercegisasszonyod számára. Éjjel után itt senki sem jut keresztül, ha csak nem én vezetem, az ördögszakadéka pedig ember még be nem tette a lábát. Ha valaki jóslatért jön hozzám, megáll a szoros szája előtt és vár, amíg kijövök. Sohse félj! Nem jut oda be se lengyel, se tatár, se semmi más emberfia. Borzalmas egy hely az az ördögszakadék, majd meglátod.

— Es ha még olyan borzalmas is, elővök én oda, valahányszor csak a kedvem tartja.

— De nappal jöjj.

— Akkor jövök, amikor nekem tetszik, s ha maga az eleven sátán állana is őrséget ott, őt is teteperem, a szarvaiba kapaszkodva.

— Nono, Bohuo, lassabban a testtel!

— Sohse félt te engem, Donzowna! Elvihet engem nélkülöd is az ördög s ha elvisz, az nem lesz éppen a te ördögöd. Egyébként pedig annyit mondom neked, hogy intézd el a dolgot az ördögökkel úgy, a hogy tetszik, de a hercegisasszonyomra az életednél is jobban vigyázz, mert ha valami bántódása is esnék, az egész pokol és az alvilág minden kísértete se ment ki a körmeim közül.

— Majd meglátjuk. Amikor még a Don mellett laktam az öcsémmel, a vízbe akartak fojtani. Jampolban már a hajamat is lenyirta a hóhér, még sem esett bajom. Mondtam már egyébként, hogy ne félj. Szeretlek téged és a kedvedért minden veszedelemtől megőrzöm a kicsikét. Az emberektől mi bántódása se lesz. A rossz szellemekkel meg majd elbánok én. Nem menekül el előled!

— De szépen beszélj, Donzowna most egyszerre. Hiszen ezelőtt azt jósltad, hogy póru fogok járni, hiszen azt buhogtad folytonosan a fülemben, hogy: a lengyel lovag van mellette! a lengyel lovag van mellette!

— Nem én mondtam azt, hanem a gonosz szellemek! Azóta különben ők is megváltoztathatták a véle nényöket. Majd holnap megkérdezem őket a malomkerékű, a zugónál. A vízben minden tisztábban látható, csak hosszan kell belenézni. Te is megpróbálhatod. De hát olyan vagy, mint a veszett kutya, ha az igazat mondják neked: megvadulsz, haragsz, azaz, hogy a baltád után nyulsz.

Abbanhegytük a beszélgetési, csak a pal-kócsattogás hallatszott és a tücsökcserpelés, amely a víz felől szólt bele az éjszakába.

Bohun nem is ügyelt a tücsökszóra, csak a holdba nézett és töprengve elgondolkozott. Végre megszólalt:

— Hallod-e te boszorkány?

— Talán a nevemen szólítanaál?

— Mondd meg nekem, varázslónő, igaz-e, hogy létezik olyan fű, amelynek a nedvétől szerelmes lesz, aki megissza és pedig abba szeret, aki innia adta?

— Van olyan fű, de a te bajdról nem jó lesz az. Ha a hercegisasszony még nem szeretne mást, akkor ihatnék belőle. De hát ő már szeret valakit. Tudod-e mi történnék, ha innék belőle?

— Ugyan mi?

— Annál jobban meg szeretné a szerelmesét.

— Hogy pusztítson el a nyavaja, a bűvés italoddal együtt. Rosszat jóslni tudsz, de segíteni nem.

— No majd mondom neked valamit. Ismerek ám én egy másik jóféle fűvet is. Aki annak a levét megissza, az két nap, két éjjel mozdulatlanul haver és mitsem tud magáról. Majd megítatom veled és akkor aztán...

A kozák főlegyenesegett nyergében, s a

25 krtól kezdve
női fekete és színes ruhaszöveteket,

2 frt 75 krtól kezdve
kész női- és leány-felöltöket,

1 frt 20 krtól kezdve
gyönyörű női blousokat

kaphatni óriási választékban szolid pontos ki-
szolgálás mellett

FLEGMAN ÁRMIN divattárában
Nagyvárad, Bemer-tér.

Tennis flanel
szép kivitelben
16 kr.

Színes mosó
barchettek
17 krtól.

Különösen figyelemre méltó!
Az ujonnan berendezett női- és gyer-
mek confectio raktár.
Dús választék. **Eredeti modellek.**

Fekete és szí-
nes blous sely-
mek legújabb
kivitelben
60 krtól 4 frtig.

Alkalmi vétel
férfi gallér mig
a készlet tart
10 kr.

Fehér zsinór és
pique barchetek
óriási választé-
kban
25—90 krig.

Francia delai-
nek **39 krtól.**
Valódi prágai
keztük **88 kr.**

Vászon fehér és
asztalneműek
elismert legelő-
nyösebb árakban

Egy hat sze-
mélyes teríték
asztalkendőkkal
1.20.

1 veg vászon
3.90—100 frtig.

Valódi rumburgi,
Irhoni és
creas vásznak,
Schroll siffonok
nagy választék-
ban.

Mennyasszonyi
kelengyék
remek kivitelben
készítünk
5000 frtig.

Wallerstein Fülöp Fiai

Fiók üzlet:

Debreczen.

Nagyvárad, Bemer-tér.

Fiók üzlet:

Kisvárdá.

ÉRTEBITÉS

a közeledő idényre nagy mennyiségben bevásárolt és eladásra
kerülő

alkalmi vételekről,

melynek szives megtekintésére tisztelettel meghívjuk a n. é. vásárló közönséget.

Szolid szabott árak.

Túlfizetés teljesen kizárva.

Különösen figyelemre méltó!

az ujonnan berendezett női- és gyermek confectio raktár.

Dús választék.

338

Eredeti modellek.

Óriási választék
angol női divat
kelmékben gyö-
nyörű kivitelben

Francia gyapjú
flanelok, blous
és poncsolákok

Férfi ingek leg-
jutányosabb
árakban, közel
20 kr.

Csödtömegtől
vásárolt minden-
nemű férfi szöve-
tek rendkívül
előnyös árakban

Szőnyeg, függöny
ágyterítők, flane-
takarók a leg-
nagyobb választé-
kban.

Futó szőnyegek
18 krtól
3 frt 50 krig.

Ebédli szőnye-
gek **2 frtől**
200 frtig.